

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Dubium I. De opere tertiæ diei, nimirum congregatione aquarum, & germinatione terræ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

pat: credibilis valde exiguus esse. Cuius rei plura argumenta exhibet cap. 64. ubi etiam ait: Hæc tri- bus modis incertitudinem parallaxeos Martis emicim- mus, &c. Itaque si quis Marti parallaxin latitudinis maximam. 2. vel 2^{is} minorum tribuere velit, eum ob- seruata hac Braheana non magnopere coarguent.

Omitto quod inferius idem Keplerus pagina 71. notat, sub finem citati cap. 11. nec solis quidem pa- rallaxin certo constare, quantum spectat ad quan- titatem, ex eclipsibus indagandam. Et quidem, in- quit, non est sol vicinior 230. semidiametris terræ, non tamen infinitis semidiametris abest: ac inter 700. &

2000. semidiametros (quarum summarum illa in Myste- rio meo Cosmographico, hæc in obseruationibus eclipsium, promeritè citimur & vltimis offeruntur) nondum videtur certus aliquis numerus demonstratus, ut in Hipparcho meo probabo. Hæc ex Keplero. Cum igitur totum hoc negotium adeo incertum sit & lubricum; quo- modo soliditas cæli tantis argumentis in Scripturis & Patribus fundata, tanta sapientum virorum au- thoritate firmata, totque annorum centurijs, per- petuo scholarum vsu recepta & probata, continuo nuperæ alicuius & nutantis obseruationeula mo- mento conuellatur?

Q V Æ S T I O I V .

De operibus tertiæ & quartæ diei; nimirum de congregatione aqua- rum & germinatione terræ; itemque de luminari- bus seu stellis in firmamento positis.

S. Thomas I. p. q. 69. & 70.

Absoluetur hæc questio quinque dubitationibus. I. De opere tertiæ diei, nimirum congre- gatione aquarum, & germinatione terræ. II. De opere quartæ diei: spectatim, ex quâ materiâ quartâ die producta sint sidera; & quomodo Firmamento seu cæli inserta. III. Terræ, an potius cælum ac sidera motu diurno moueantur; & à quo motore; an à Deo immediate, an ab Angelis. IV. Quot sint cæli. præcipue sideris; & an eiusdem omnes essentia. V. An; & quâ ratione cæli in fine mundi sint interituri.

D. V. B. I. V. M. I.

De opere tertiæ diei; nimirum de congregatione aquarum, & germinatione terræ.

S. Thom. I. p. q. 69. aa. 1.

Constat ex Genes. capite primo, versu nono & sequentibus, vtrumque hoc fuisse opus tertiæ diei; nimirum & congregationem aquarum in vnum locum, & germinationem terræ. Cuius rei & ordinis conuenientiam rectè exponit Sanctus Thomas citat. quæstione 69. art. 1. & 2. Scriptura enim Genes. 1. v. 1. & 2. tria expresse nominat, tanquam præ ceteris sensu perceptibilia, quæ simul in principio fuerunt creata, nimirum cælum, aqua, & terra; quibus scriptura totidem attribuit infirmitates, nimirum singulis singulas. Ad cælum enim, quod est superius, pertinet infirmitas tenebrarum, (quasi originaliter) quia ex eo est origo luminis; (eiusdèq; subiecti est forma & priuatio.) Infirmitas verò aqua, quæ est mediâ (inter cælum & terram) significatur nomine *Abyssi*; quia hoc nomen significat quandam immensitatem inordinatam aquarum, ut Augustinus dicit lib. 22. cont. Easum cap. 11. Infirmitas ve- ro terræ in hoc posita erat, quod & inuisibilis esset, ut po- te aquis vndiq; cooperta; & inanis ac vacua, adeoq; destituta omni decore; qui terræ accedit ex plantis eam quodamodò vestientibus. Conuenienti igitur ordine Deus post opus creationis, mox aggressus est opus formationis rerum iam antea creatarum; ita vt

primo die formaretur supremum corpus, nimirum cæ- lum indita luce; secundo die formaretur quodamodò aqua, per firmamentum accipiens quandam distin- ctionem, & ordinem; tertio denique die formaretur terra, tum congregatione aquarum in vnum lo- cum, quæ priori eius infirmitati opponitur; tum germinatione ipsius terræ; quæ alteri eiusdem infor- mitati aduersatur. His positis de utroque hoc ope- re quædam, quæ declaratione opus habent, breui- ter sunt explicanda.

Primo enim quæritur; quonam modo facta sit il- la congregatio aquarum Genes. 1. versu 9. suppo- nendo, quod congregatio illa aquarum, & appari- tio aride non sit ipsa productio aquarum & terræ, uti iuxta suam illam sententiam putauit Augustinus lib. 1. in Genes. c. 15. & lib. 4. cap. 22. & 34. & re- fert nec improbat S. Thomas cit. q. 69. art. 1. quod tamen ex quæst. 1. dub. 4. refutatun est. Ad sensum igitur explicatum de quæstione proposita disserens Sanct. Augustinus libro 1. super Genes. cap. 12. tres modos commemorat. Primum, si aqua quibus- dam locis velut in montes erecta & accumulata, ter- ræque altior facta, alia terræ loca, nuda reliquerit:

Sicut

Sicut fit, inquit Augustinus, cum ad ventilandum in area, mesis trita surrigitur, & congesta in aggerem, nudat locum, quem diffusa contexerat. Secundum. Si rarior, inquit, aqua velut nebula terras tegebat, quæ congregatione spissata est, ut eas partes terra nudaret, in quibus arida apparuit. Tertium. Si terra longè lateque subsidens, aliquas partes præbuit concauas, quibus confluentes & corruentes aquæ reciperentur, & appareret arida ex his partibus, unde humor abscederet.

Quos modos refert etiam Sanctus Thomas citata questione 69. articulo primo, & primum ceteris præfert; supponens re ipsa nunc mare altius esse terram, quod etiam senserunt Basiliius 4. Hexaem. Ambrosius libro 3. Hexaem. capite secundo & tertio, & sequuntur Burgenfis & Catharinus in cap. prim. Genes. & Canus apud Molinam infra. Sed huic sententiæ merito refragantur Sanctus Augustinus loco citato, Caietanus hic in caput prim. Genes. Pererius ibidem, Clavius in caput 1. sphaeræ, Molina hic de opere sex dierum disputatione vndecima, & Gregorius de Valentia disputatione 5. quæstio. 3. punct. 3. Tum quia Scriptura loquitur de mari tanquam reinferiori ipsa terrâ, Psal. 23. *Ipsæ super maria fundavit eam*; nimirum aquas ei magna ex parte subijciendo. Et Psal. 106. *Qui descendit mare in nauibus*. Tum quia & ipsa grauitas aquæ natura sua semper ad inferiora labentis; & ratio optica, quæ terra ad designatum interuallum ex æquo in omni loco maris conspicua est; adeoque vnum; cum aqua globum efficere deprehenditur; & ars nautica, quæ ceteris paribus in omnes partes nauium cursus ex æquo, ac pari facilitate, nec minus facile à portu, quam in portum flestitur, aduersantur.

Neque valde probabilis est secundus explicandi modus; sic enim aquæ elementum initio non secundum naturalem suum statum & conditionem fuisset creata. Amplectendus ergo tertius; quem optimè tuentur Pererius, Molina, & Gregorius de Valentia: qui tamen modus sic intelligendus est, vt non-omnis omnino aqua in maria conuerit, sed solum maiori ex parte; nonnulla interim etiam per flumina distributa; vt cum Basilio homil. 4. notauit Valentia loco citato. Quanquam vnus etiam locus, in quem omnes aquæ conuerit, intelligi potest, tum vnitate quasi genericâ, differente à communi ratione omnis loci sicci & habitabilis, iuxta Sanctum Thomam cit. artic. 1. ad 3. tum etiam indiuidua, per quandam continuitatem; qua probabiliter creduntur omnes inter se aquæ terræ; tam marium, quam fluuiorum continuari, iuxta Sanctum Thomam citat. art. 1. ad 3. itemque Basilium homil. 4. Hexaem. Ambrosium libro primò Hexaem. capite secundo, & Hieronymum in caput. tert. Habacuc; fauente etiam Scripturâ Eccles. 1. vers. 7. *Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum unde exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum fluant.*

His addo, vti tertio die ad recipiendas aquas & maris, terra vndique voraginibus, & quasi cavitatibus quibusdam exhausta est; ita etiam credibile esse, eodem die pariter valles & montes in terrâ primum constituisse; quibus ipsa etiam terra propter aquas suis locis emota; magisque condensata & in petras

durata; materiam subministrare potuit. Sicut etiam tacite indicat Sanctus Thomas citat. questione 69. artic. 2. ad 3. mineralia eodem die in terrâ visceribus fuisse procreata; licet ea Moyses ideò præterierit; quod occulta sint & in sensu non incurrant. Ego enim existimo, elementa omnia ab initio, vt consentaneum erat, in statu maximè puro & naturali fuisse producta.

Secundò quæritur, quid sibi velit illud, quod Moyses Genes. 1. postquam iam antea vers. primo dixerat, terram in principio fuisse à Deo creatam; postea tamen rursum dicit, *Et vocauit aridam terram*; cum tamen aliquid hoc vel illo nomine à Deo vocari, non sit aliud, quam Deum dedisse naturam, vel proprietatem, vt possit sic vocari, vt rectè docet S. Thomas quæst. 69. art. 1. ad 5.

Respondetur omnia sententia Augustini libro primo super Genes. cap. 13. & libro secundo capite secundo, qui suæ sententiæ superius questione prima dubio quarto refutat in hærens, per terram priori loco nudam materiam primam, posteriori autem loco ipsum elementum terræ putauit significari, id ob eam solum causam fuisse dictum; vt indicaretur vtroque titulo, & ratione suæ substantiæ, & ratione proprietatis nimirum ariditatis, terræ nomen, (sive Hebraicè ער) ei posse conuenire, vt cum Basilio homil. 4. Hexaem. Sanctus Thomas ibidem: ita vt prius nomen iam antea terræ designatum, & à Moysè tributum, postea accedente actuali ariditate ei quasi confirmaretur.

Tertiò quæritur, vtrum actu tunc productæ fuerint herbe & arbores; an solum virtute; eò quod terra tunc accepit virtutem eas postea producendi. Respondetur ex communi Patrum & Doctorum sententia, & iuxta apertam Scripturæ textum citat. capite 1. Gen. vers. vndecimo & duodecimo, actu fuisse productas; quicquid in contrarium dixerit Augustinus libro 5. super Genes. c. 4. & 5. ob eam ipsam causam superius questione prima dubio quarto refutatus: cuius sententiam quoad hoc ægrè quidem, sed tamen ad extremum velinuit deserit Sanctus Thomas hic quæst. 69. artic. 2. vt notauit Caietanus ibidem. Illud verò capite 2. Genes. vers. 5. *Fecit Deus omne virgultum agri, antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis, priusquam germinaret*; perinde est; ac si dixisset Moyses, priusquam deinceps successu temporis, per virtutem feminalem; alia ex alijs propagarentur, vt ex communi rectè notauit S. Thomas ibidem.

Quartò quæritur, an etiam tunc productæ fuerint plantæ noxiæ hominibus, vt spinæ, tribuli, herbe venenatæ. Negant Basilio homil. 5. Hexaem. & olim Augustinus libro 5. de Genes. cont. Manich. capite 13. Sed verius idem affirmat idem Augustinus libro 3. super Genes. cap. 18. & Sanctus Thomas cit. quæst. 69. a. 2. ad 2. ex com. & aperte colligitur ex ipsis Scripturæ verbis Genes. 1. vers. 11. & 12. cap. 2. vers. 5. *Et omne virgultum agri, &c.* Ratio est. Quia & hoc natura rerum postulat; & ea ipsa variè profunt, tum hominibus, tum animantibus ceteris, tum ad medicamenta, tum ad cibum; tum ad eruditionem, partim etiam ad ipsarum rerum, in quibus existunt, tutelam, vt ibi gratia spinæ, ipsarum rosarum custodiam. Nec obstat illud

Genes.

Genes. cap. 3. vers. 18. *spinis & tribulus germinabit tibi*, signanter enim dictum est tibi, hoc est, tuo incommodo, in vindictam peccati, vt rectè S. Thomas cit. quæst. 69. art. 2. ad 2.

10 Quinto quæritur, quomodo terra tunc produxerit herbam virentem, & plantas, & arbores, an actiue quoque, an solum passiuè. Respondeo cum Abulensi, & Pererio in hunc locum, Gregorio de Valentia disp. 5. quæstione 3. punct. 3. consentiente etiam Sancto Thoma quæstione 7. art. vn. ad 1. immediatè solum passiuè produxisse; etsi contrarium asserat Caietanus in c. 1. Gen. hoc loco. Ratio est. Tum quia absque ingenti miraculo fieri non potuisset, vt ita de repente terra actiue tam varias & perfectas arbores produceret. Tum quia etiam nunc terra dicitur producere & germinare arbores; & plantas; cum tamen ad eas ipsa (maiori ex parte & immediato concursu) passiuè solum concurrat; non actiue; quod virtuti feminatiue conuenit, siue ea in radice, siue in stipite, siue in fructu, aut etiam cortice insit, vt rectè notauit Sanctus Thomas hic quæstione 69. articulo secundo. Atque hæc de opere tertiæ diei satis.

DVBIVM II.

De opere quarta diei; speciatim an ex qua materia quarta die producta sint sidera; & quomodo Firmamento seu calis fuerint inserta.

S. Thomas 1. p. q. 70. aa. 3.

11 **T**Orum opus sex dierum, iuxta Sanctum Thomam hic quæst. 70. initio & a. 1. q. 74. a. 1. & communem Doctorum ita distinguitur, vt supposito opere creationis, seu primæ ac substantialis productionis ipsius mundi, sequentibus deinceps diebus subiungeretur primum quidem opus distinctionis; quod tribus diebus absoluitur, & continetur productione lucis, firmamenti, & collectione aquarum in vnum locum: deinde verò ac postremo sequeretur opus ornatus eiusdem mundi, quod quarto & sequentibus diebus absoluitur. Nam vt ait S. Thomas quæstione 74. art. 1. *Oportuit primò distinguere partes mundi, & postmodum singulas partes ornari per hoc, quod quasi suis habitatoribus replentur. In creatura autem corporali tres partes designantur. Prima, que significatur nomine calis; media, que significatur nomine aque; infima que significatur nomine terre. Prima ergo pars distinguitur (per lucem) prima die; & ornatur quarta: media distinguitur secunda die, (productione firmamenti in medio aquarum) & ornatur quinta. Infima distinguitur tertia die (separatione aquarum) & ornatur sexta.* Ita Sanctus Thomas loco citato. Atque hæc ipsa est ratio ordinis, tam huius, quam sequentium dierum opificij.

2 Quod verò ad quartæ diei opus attinet, quod est productio stellarum in firmamento ex Genes. 1. vers. 14. vsque ad 19. suppositis ijs, quæ de ratione fir-

mamenti, ac soliditate cælorum diximus, quæstione tertia, quæritur primo; an & ex qua materia sydera fuerint producta. De qua re variè sunt Doctorum & Expositorum sententiæ. Prima esse potest, fuisse non ex aliqua materia producta, sed creata ex nihilo. Sed est contra Sanctum Thomam hic quæst. 70. art. 1. & communem Patrum & Doctorum, qui opus creationis substantiarum totalium primo die, vel ante primum diem docent esse absolutum, vt dictum quæst. 1. dubio 2. & consentiunt recentiores. Fuerunt ergo sydera ex materia præsupposita producta; quod etiam ipsa Scriptura indicat, dum ait, *Fiant luminaria, &c. Fecitque Deus duo luminaria*; non creauit. Alij in quibus Molina disp. 1. 5. dicunt fuisse producta ex materia elementari. Sed iuxta ea, quæ docuimus quæstione 2. dub. 2. dicendum est, fuisse producta ex materia cælesti, vt Sanctus Thomas hic quæst. 70. a. 1. & omnes ferè Interpretes ac Expositores consentiunt; idque magis patebit ex resolutione sequentis quæstionculæ.

3 Secundo quæritur, vtum luminaria eo die fuerint etiam quoad substantiam, seu formam substantialem, an solum quoad formam accidentalem producta. Respondeo cum S. Thoma ibidem a. 1. ad 1. Pererio in hunc locum Genes. Gregorio de Valentia hic quæstione 3. punct. 4. & communiori, solum fuisse producta secundum formam accidentalem. Ratio est. Quia cum astra sint substantiæ naturæ suæ incorruptibiles, adeoque non elementari, sed cælesti materia constantes, fieri secundum naturas rerum conuenienter non potuit, vt eorum materia, ab initio vtiq; creata, sub aliâ forma substantiali esset, aut propriâ formâ substantiali sibi debita careret. Contrarium tamen sentiunt Molina hic disput. 1. 5. & alij, qui cælos ipsos sydereos, ac sydera ex elementari materia fuisse producta consentiunt, quod superius quæst. 2. dub. 2. refutauimus. Nec obstat, quod, vt Molina & nonnulli Philosophorum opinantur, astra inter se, & ab orbibus suis specie differunt. Tum quia hoc ipsum non minus probabiliter Pererius, & alij negant. Tum quia etiam si ita esset, ea tamen ipsa distinctio substantialis iam in primâ cælorum productione eis poterat competere, etiam si tunc astrarum ac syderum appellationem necdum mererentur, vt dicemus.

4 Tertiò quæritur, qualis sit ea forma accidentalis, secundum quam sydera quarto die fuerint producta. Respondeo, eam in primis esse lucem ipsam, quæ tunc primum sydereis illis substantijs constanter & quasi immobiliter fuit indita; præsertim soli: (à quo alia fortè stellæ, & astra lumen suum mutuauerunt) & à quâ luce, sydera & astra ipsa suam appellationem potissimum desumunt. Quod ipsum etiam indicat Scriptura; cum rationem seu terminum formalem eius productionis exprimens ait versu decimo quarto. *Fiant luminaria, &c. vt luceant in firmamento calis, &c.* hebraicè *Meoroth*, græcè apud LXX. *Φωσπες*.

5 Deinde alterum accidens est, motus difformiter vniformis, ex quo varietas quatuor anni temporum, veris, æstatis, autumnii, & hyemis, dierumq; artificialiū varia longitudo oriretur, ac demum tori